

دریافت مقاله: ۹۴/۸/۱۳

پذیرش مقاله: ۹۵/۲/۸

دستیابی به راهکارهای بهبود شرایط آموزشی کارشناسی ارشد هنر تصویرگری با قیاس بین برنامه آموزشی دانشگاه تهران و آکادمی هنر سانفرانسیسکو

زهرا رهبرنیا* مهکامه جنانی**

چکیده

در بیان اهمیت آموزش و نقش به کارگیری تصویر در موفقیت آن، همین بس که بسیاری از مطالب علمی، فرهنگی و تبلیغاتی، از طریق تصاویر در کنار متن منتقل می‌شوند و در این صورت، به یادماندنی خواهند بود؛ اما آموختن چگونگی خلق تصویری تأثیرگذار بر مخاطبین دارای سلیقه‌ای خاص، اهمیت ویژه دارد. مهم‌تر این که پیشرفت فناوری و پیدایش ابزارهای اجرایی جدید، روش‌های نوین آموزشی را می‌طلبد که در برخی مؤسسات آموزش عالی دنیا به کار گرفته می‌شوند؛ و مطالعه این روش‌ها جهت انطباق‌پذیری با هنر و فرهنگ ایرانی می‌تواند زمینه‌ساز نتایج مفید و کارآمد باشد. در پژوهش پیش‌رو مسئله اصلی، قیاس بین دانشگاه سانفرانسیسکو و دانشگاه تهران می‌باشد، زیرا به نظر می‌رسد برنامه‌ریزی و ارائه واحدهای درسی دانشگاه سانفرانسیسکو موردبازنگری قرار گرفته و مطابق با پیشرفت‌های تکنولوژیکی است اما برنامه آموزشی و ارائه واحدهای درسی دانشگاه تهران که طبق مصوب دویست و هشتمین جلسه شورای عالی برنامه‌ریزی مورخ ۶۹/۹/۱۸ تدوین شده، همچنان در حال اجراست. هدف از مقایسه دو سیستم آموزشی این است که نتایج به دست آمده در روند اصلاح و به‌روزرسانی برنامه آموزشی رشته تصویرگری در دانشگاه‌های ایران مفید واقع شود و نیز، دستیابی به راهکارهای بهبود شرایط آموزشی رشته تصویرگری، توسط فرایند تحصیل و اصلاح و الحاق واحدهای درسی همسو با پیشرفت‌های روز دنیا تحقق یابد. این تحقیق کاربردی، با روش توصیفی-تحلیلی و نمونه‌پژوهی به بررسی دروس و روش آموزش هنر تصویرگری در مقطع کارشناسی ارشد، در آکادمی هنر سانفرانسیسکو-آمریکا و تطبیق آن با این رشته در دانشگاه تهران می‌پردازد تا نقاط ضعف و قوت هریک آشکار گردد. گردآوری مطالب به صورت کتابخانه‌ای و اسنادی انجام شده است. نتیجه این پژوهش درعین نمایانگری جنبه‌های قوت هر نظام آموزشی، حاکی از ضرورت افزایش واحدهای طراحی تخصصی و نیز تصویرگری دیجیتال است؛ تا ضمن حفظ جنبه‌های قوت در کیفیت فعلی، فرایند آموزش و یادگیری ارتقا یابد. همین‌طور توجه به آخرین یافته‌های علوم‌شناختی و یادگیری در تهیه و تنظیم مواد کمک‌آموزشی هنرها نقش تعیین‌کننده‌ای دارد.

کلیدواژگان: هنر تصویرگری، برنامه آموزشی، کارشناسی ارشد، ایران، آمریکا.

* دانشیار، دانشکده هنر، دانشگاه الزهرا (س)، تهران.

** کارشناس ارشد، دانشکده هنر، دانشگاه الزهرا (س)، تهران.

مقدمه

تصویر در گذشته و حال، همواره در ارتباط با آموزش نقش کلیدی داشته است، در گذشته، تصویر و مصور کردن در محدوده خاصی نمی گنجید و شامل هرگونه اثر تصویری می شد. بدین سان هر اثری که خلق می شد را مصورسازی می دانستند؛ به واسطه پیدایش صنعت چاپ، کاربرد و نقش تصویرگری تعریفی تازه یافت. در عصر کنونی تصویرگری با محتوا و موضوع، مستقیم درگیر است و اثر تصویری بدون آنها دیگر به عنوان تصویرگری پذیرفته نمی شود (شباهنگی و حسن پور، ۱۳۸۴: ۱). پس قطعاً تصویرگری، مرتبط با موضوع و روایت است و انتقال پیام را مدنظر دارد. اهمیت پرداختن به این موضوع، قدرت تصویر در این راستاست که گویی بر کلام صرف پیشی می گیرد و ظرایفش، نیاز به آموزش دقیق دارد. همین طور امروزه اهداف آموزشی در راستای تأمین یادگیری پویای فراگیران، حضور تصویر را در منابع آموزشی ضروری می داند. «ارائه همزمان تصاویر و کلمات این فرصت را در اختیار فراگیران قرار می دهد تا به ایجاد الگوهای ذهنی کلامی و تصویری و برقراری ارتباط بین آنها بپردازند، اما در صورت ارائه کلمات صرف، احتمال ایجاد الگوهای ذهنی تصویری و ایجاد ارتباط بین الگوهای ذهنی کلامی و تصویری کم، و تنها ایجاد الگوهای ذهنی کلامی برای فراگیران فراهم خواهد بود. در آزمون های برگزار شده، فراگیرانی که متن را همراه با تصویر یا انیمیشن را به همراه گفتار دریافت کرده بودند، عملکردشان بهتر از فراگیرانی بود که متن یا گفتار صرف دریافت کرده بودند.» (مایر، ۱۳۸۴: ۷۱)

سؤالاتی که در این پژوهش به آنها پاسخ داده می شود: واحدهای درسی دو مرکز آموزشی مورد مطالعه چقدر با یکدیگر هم پوشانی و چقدر تفاوت دارند؟ آیا اختلاف احتمالی واحدهای درسی دو مرکز مورد مطالعه ناشی از پیشرفت های تکنولوژیکی است؟ آیا کاستی های احتمالی در سیستم آموزش دانشگاهی رشته تصویرگری با تغییر و اصلاح واحدهای درسی قابل جبران است؟

باتوجه به اهمیت نقش آموزش در جهت ارتقای کیفی آثار تصویرگری دانشجویان رشته تصویرگری، طبق مندرجات سایت آکادمی هنر^۱ سانفرانسیسکو این گونه به نظر می رسد که دانشجویان رشته تصویرگری دانشگاه هنر سانفرانسیسکو در جهت یافتن موقعیت های شغلی، یک گام از دانشجویان همین رشته در ایران جلوترند؛ و تلاش در بهینه سازی برنامه ای آموزشی متناسب با تقاضای امروز دنیا تأثیری عمیق بر عملکرد دانشجویان خواهد داشت.

ضرورت نگارش این تحقیق، یافتن راهکارهایی مثبت در جهت تدوین برنامه ای آموزشی در رشته تصویرگری، افزایش قابلیت های اجرایی و خلاقیت هنرمندان رشته تصویرگری، مواجه شدن با نیرویی کارا و خلاق و همگام با تکنولوژی روز دنیا و در نهایت، خلق آثار تصویری خلاقانه همراه با تأثیرگذاری هر چه بیشتر بر مخاطب است.

پیشینه پژوهش

طی سال های گذشته، مقالات و کتاب هایی به چاپ رسیده که تمرکز خود را بر روی مسئله آموزش هنر و چگونگی کم و کیف آن گذاشته اند و نیز مقالاتی با موضوع بررسی تاریخچه آموزش هنر در ایران و جهان تدوین شده اند که مطالعه و تدقیق در آنها خالی از فایده نخواهد بود. محمود مهر محمدی و دیگران (۱۳۹۳)، در کتاب "برنامه درسی و آموزش هنر در آموزش و پرورش" با تمرکز بر حوزه تربیت هنری در نظام های آموزشی، رابطه برنامه درسی را با آموزش هنر بررسی کرده و درصدد ارائه راهی برای مرتفع ساختن نیازهای جامعه ایران در عرصه هنر و تربیت. رضا منیعی (۱۳۹۳) در "مطالعات تطبیقی در نظام آموزش عالی"، ساختار نظام آموزش عالی را در چند کشور پیشرفته صنعتی و در حال توسعه منتخب بررسی کرده است. احمد آقا زاده و دیگران (۱۳۹۱) در مقاله "بررسی تطبیقی ویژگی های برنامه درسی مؤسسات آموزش عالی از راه دور کشورهای ایران، انگلستان و هند"، شباهت ها و تفاوت های ویژگی های برنامه درسی مؤسسات آموزش عالی از راه دور را در کشورهای مذکور به منظور بهبودبخشیدن به نظام آموزش از راه دور در ایران بررسی کرده و مورد مقایسه قرار داده اند. زهرا رهبرنیا (۱۳۸۴) در مقاله "بررسی تطبیقی آموزش دانشگاهی هنر تصویرسازی در کشورهای ایران، انگلستان، آمریکا و استرالیا"، نیز به نقش حضور تکنولوژی در تحولات آموزش تصویرسازی معاصر ایران، انگلستان، آمریکا و استرالیا پرداخته و با مقایسه جایگاه تکنولوژی در چهار کشور مذکور، بر جنبه های ضعف و قدرت و اشتراکات آنها تأکید کرده و بر این اساس، پیشنهادهای را عرضه داشته است. وجه تمایز پژوهش حاضر با موارد بیان شده این است که به طور اخص، آموزش دانشگاهی رشته تصویرگری را مورد بررسی قرار داده و در پی آن است که با برشمردن جنبه های ضعف و قوت دو سیستم آموزشی منتخب، پیشنهادهای جهت تدوین برنامه آموزشی مناسب و به کارگیری شیوه های نوین آموزشی برای تربیت تصویرگرانی خلاق ارائه دهد. نتیجه آن، بهره گیری مطلوب هنرمندان تصویرگر از حرفه خود،

شوند (رهبرنیا، ۲۵: ۱۳۷۶). همین‌طور امروزه، ظهور تکنیک‌های تصویرگری دیجیتال در کتاب‌های تصویری، تغییری اساسی و نمایشی (دراماتیک) را در طراحی گرافیک در پانزده سال اخیر نشان می‌دهد. بازیافت و بازگشت به سبک‌های هنری و تأثیرات زیبایی‌شناسی، نقاشی، تبلیغات و تجارت آوانگارد روبه افزایش است (دروکر، ۱۳۸۸: ۱۰۰). این روند روبه فزونی، اشکال واقع‌گرایانه، انتزاعی و تجربیدی را برای اهداف گوناگون، به فراخور نیاز دربر می‌گیرد.

به‌طور کلی تصویرگری، هنر برقراری ارتباط میان متن و تصویر است که همگام و همراه با یکدیگر می‌توانند پیامی را به مخاطب خود انتقال دهند. هنرمند تصویرگر همواره راوی تصویری متن و یا پیام است، و گاه در برخی مواقع همانند تصویرسازی علمی تابع جزء به جزء موضوع است و در متن‌های داستانی و شعر همواره بیشتر از تخیل و قوه خلاقه خود جهت خلق اثر استفاده می‌کند. بدین‌سان هنرمند نوگرا ذهن مخاطب را به دنیایی فراتر از متن به پرواز درمی‌آورد، و این امر خود موجب تفاوت نگرش تصویرگر در برخورد با متن و موضوعات مختلف خواهد شد (شباهنگی و حسن پور، ۱۳۸۴: ۱). در مجموع، مشاهده می‌شود که تصویرگری در حیطه دیگر هنرهای ارتباط تصویری قابل‌درک است. به‌صورتی که می‌توان از مدل‌های ارتباطی مطرح در علوم ارتباطات برای موفقیت تصویرسازی متکی بر روایات بهره‌مند شد.

دهه‌های اخیر، تکامل کامپیوترها و نرم‌افزارهای تصویرسازی امکان نوآوری را به تصویرگران داد. توانایی این برنامه‌ها و ماهیت روبه فزونی دیجیتالی رسانه‌های جهان و همچنین جهانی‌شدن بازار کنونی، تصویرگران و هنرمندان طراح گرافیک را فعال‌تر کرده است.

در نهایت، عوامل متعددی بر روند طی شده در تصویرگری اخیر ایران، تأثیر گذارند؛ از جمله نظام آموزشی دانشگاهی در رشته تصویرگری، نیز مخاطبین کتاب‌های مصور که معمولاً کودکان و نوجوانان هستند و سلیقه و پسندشان در یک تعامل متقابل، بر تصویرگری اثر گذاشته و در عین حال، از آن تأثیر می‌پذیرد (رهبرنیا، ۱۳۸۵: ۱۶۹).

با نگاهی مجمل به تاریخچه و کاربرد هنر تصویرگری، محرز می‌شود که نمی‌توان نقش آموزش را در تربیت هنرمندانی خلاق را از نظر دور نگه داشت. آموزش همان‌گونه که در تمامی زمینه‌های علمی نقش مهمی ایفا می‌کند در زمینه هنر (تصویرگری) هم، نقشی کلیدی و اساسی دارد. براین اساس، برای تربیت هنرمندانی خلاق و دریافت نتیجه‌ای بهتر در این زمینه، ازم است سطح کیفی آموزش و پژوهش مرتبط افزایش یابد؛ برای نیل به این هدف در ادامه بررسی،

اشتغال هنرمندان تصویرگر بعد از فارغ‌التحصیل شدن از دانشگاه و در نهایت، خلق تصویری اثرگذار و پاسخگویی هرچه بهتر به مخاطبان است.

روش پژوهش

این تحقیق بنیادی، با روش توصیفی-تحلیلی و نمونه‌پژوهی به بررسی دروس و روش آموزش هنر تصویرگری در مقطع کارشناسی ارشد، در آکادمی هنر سانسفرانسیسکو-آمریکا و تطبیق آن با این رشته در دانشگاه‌های تهران-ایران می‌پردازد؛ تا جنبه‌های ضعف و قوت هر یک مشاهده شود. گردآوری مطالب، به‌صورت کتابخانه‌ای و اسنادی انجام شده است.

تصویرگری پلی میان متن و تصویر

به کارگیری عنوان تصویرگری می‌تواند شامل تصاویر تزئین‌کننده یک متن و فونونی را که این چنین به اجرا گذارده شده‌اند که سابقه آن به ثلث اول سده نوزدهم برمی‌گردد. ایلوسترسیون در آغاز، به تزیینات دست‌نوشته‌های کهن گفته می‌شد، سپس به معنی کنده‌گری و حکاکی روی چوب که در میان یک متن جا داده می‌شود، گفته شد؛ بالاخره به نگاره‌های یک متن و یک کتاب گفته شد، بدون در نظر گرفتن روش اجرای آنها (آیت‌اللهی، ۲۱۰: ۱۳۸۴). محدوده‌ای که برای شناخت تصویرگری گذشته در نظر گرفته می‌شود؛ به‌طور کلی تحت عنوان نقاشی مطرح بوده است. البته تمامی هنرهای تجسمی بر پایه طراحی و نقاشی استوارند اما می‌توان وجه تمایز بین نقاشی و تصویرگری را در اهداف هر یک جستجو کرد. همان‌گونه که در هنر ارتباط تصویری ایجاد اثر اساساً در خدمت مخاطب و برای ابلاغ پیام و تأثیر گذاری در جهت اهداف پیام ضروری اعم از فرهنگی، تجاری و مواردی از این دست است، در تصویرگری نیز همین روند با تبعیت از متنی ادبی، هنری، مذهبی، علمی و... طی می‌شود. از جمله تفاوت‌های آشکار تصویرگری فعلی، تنوع شاخه‌های تخصصی و کاربردی آن است که شاخه‌های هنری، ادبی، فرهنگی و تجاری، علمی و آموزشی را دربر می‌گیرد. این تنوع، اهدافی را همراه دارد که هنرمند تصویرساز برای دست‌یافتن به آنها بایستی جامع‌نگر، هدفمند، غیرمنزوی و با شناخت و درک صحیح از مخاطب عمل کند. وجه تمایز دیگر، در حیطه ابزار و مواد تصویرگری است. امروزه نه تنها انواع قلم و قلم‌مو بلکه کلیه امکانات بیانی قابل‌تبدیل به تصویر از قبیل عکاسی، خوش‌نویسی، مجسمه‌سازی، نقاشی، حکاکی و بسیاری از روش‌های ابداعی و شگردهای نوظهور برای بیان مفاهیم گوناگون به کار گرفته می‌

تطبیق و تحلیل چگونگی آموزش این رشته در ایران و در یکی از دانشگاه‌های آمریکا پیش‌رو خواهد بود.

مشخصات کلی دانشکده تصویرگری^۲ آکادمی دانشگاه هنر سانفرانسیسکو

در سایت دانشگاه نام‌برده آمده است که تصویرگری، هنر آشکارسازی ایده‌هاست، این حرفه طیف گسترده‌ای از کاربردها را پوشش می‌دهد؛ کتاب کودکان، توسعه بصری انیمیشن و بازی‌ها، داستان‌های تصویری و تصویرگری تعاملی و هر چیز دیگری که تصویرگر بتواند به آن زندگی بخشد.

این آکادمی، برنامه‌های آموزشی ابتکاری که ترکیبی از تکنولوژی‌های دیجیتال را با آموزش کلاسیک به دانشجویان ارائه می‌دهد. این برنامه، دیدگاهی معاصر را برای تکنیک‌های سنتی با تأکید بر طراحی، ترکیب بندی و داستان‌سرایی فراهم می‌کند.

واحدهای درسی رشته تصویرگری

واحدهای درسی مندرج در جدول ۱، مربوط به رشته تصویرگری به‌طور کلی در سه مقطع: کاردانی، کارشناسی و کارشناسی ارشد (AA، BFA، MFA)^۳ است. در هر مقطع تحصیلی این دانشکده بنا به ضرورت، تعدادی از این واحدها گنجانده شده است.

واحدهای استودیو^۴ بر روی روش‌هایی که برای پیشرفت و استادشدن در مهارت‌های تکنیکی لازم و ضروری است، تأکید می‌کنند و واحدهای هنر آزاد بیان ایده‌ها و ارتباط مؤثر برای مهارت‌های ارائه بصری، زبانی و نوشتاری را پرورش می‌دهند. دانشجویان بعد از ارائه پروژه نهایی مستقل، با توشه‌ای از کارهای آماده‌شده برای ارائه و به‌دست‌آوردن فرصت‌های حرفه‌ای در زمینه تصویرگری فارغ‌التحصیل، خواهند شد.

دانشجویان مدرسه تصویرگری، مهارت‌های هنر کلاسیک و آموزش‌های تکنیکی را به‌طور متعادل دریافت می‌کنند تا هنرمندانی که تعلیم دیده‌اند، این آموزش‌ها را به‌منظور به‌کار بستن رسانه‌های جدید و نیازهای روبه‌رشد بازار و برای رفع مشکلات بصری چه در رسانه‌های دیجیتال و چه سنتی، به‌کار بندند. فارغ‌التحصیلان مدرک تصویرگری با مهارت‌ها و ابزار و سابقه تصویرگری که هر تصویرگری می‌بایست واجد آنها باشد، به این زمینه وارد می‌شوند.

واحدهای پایه‌ای تصویرگری بر روی طراحی فیگور، آناتومی، پرداخت (رندر) و روش‌های سنتی مانند؛ زغال و نقاشی متمرکز می‌شوند، واحدهای رسانه‌ای دیجیتال بر روی استفاده مصور از دو ابزار برداری و بیت‌مپ^۵ متمرکز است. در حالی که

دانشجویان در حال گذراندن برنامه‌های تدوین شده این رشته هستند، مهارت‌های اکتسابی خود را با مهارت‌های توسعه مفهومی ترکیب می‌کنند که هدف از آن، رسیدن به سبکی منحصر به فرد و شخصی است.

حاصل آموزش

شامل دو بخش است: حاصل آموزش برنامه ارشد تصویرگری و حاصل آموزش برنامه ارشد هنرهای آزاد. برنامه آموزشی مدرسه ارشد MFA تصویرگری، بر ارتباط تصویری و اسرار توانایی‌های مفهومی و تکنیکی تأکید دارد و مشتمل بر آموزش شدیدی در قاعده‌مند کردن ایده‌ها، حل مشکلات و مهارت‌های هنری است. از دانشجویان خواسته می‌شود که استعدادها و مهارت‌هایشان را پرورش دهند زیرا نه تنها هنرشان را بهبود می‌بخشند بلکه موقعیت کاری خود را گسترش می‌دهند.

نقطه تمرکز مطالعات ارشد در تصویرگری توسعه سبک شخصی است. دانشجویان کارشناسی ارشد نمونه کارهای خود را توسعه می‌دهند طوری که اثبات‌کننده سبک شخصی و مهارت‌های حرفه‌ای آنها باشد. پروژه نهایی در نمایشگاهی عمومی به نمایش گذاشته می‌شود و به تأیید کمیته بررسی نهایی برای سنجش توانایی دانشجویان خواهد رسید.

استخدام فارغ‌التحصیلان مدرسه تصویرگری از سوی بنگاه‌ها و مشتریان

در سایت دانشگاه آمده است که فارغ‌التحصیلان مدرسه تصویرگری دانشگاه آکادمی یا به خوداشتغالی می‌پردازند و یا جذب مشتریان این دانشکده می‌شوند؛ مثلاً در زمینه چاپ: نشنال جئوگرافیک^۶، وال استریت ژورنال^۷ و امریکن گریپتینگز^۸ در زمینه فیلم و بازی و رسانه‌های تعاملی: پیکسار^۹، آی‌دی دابلیو^{۱۰}، دیریم ورکز^{۱۱} و یا در زمینه طنز: مارول کمیک^{۱۲}، دی‌سی کمیک^{۱۳}، دارک هورس^{۱۴} و بسیاری دیگر از این دست.

- موقعیت‌های حرفه‌ای

دانشجویان این دانشگاه، فعالیت حرفه‌ای خود را از روز اول شروع خواهند کرد. آنها ترم اول را با پروژه فیگور آغاز کرده و همچنان به مهارت‌های طراحی خود براساس استانداردهای صنعتی می‌افزایند و پیشرفت می‌کنند. شروع واحدهای تصویرگری اساس محکمی را در فهم فیگور و رسانه‌های دیجیتال فراهم می‌کند و همان‌طور که دانشجو در طول برنامه مدرک تصویرگری پیشرفت می‌کند، مهارت‌های به‌دست‌آورده خود را در داستان‌سرایی به‌وسیله شناخت تصاویر مفهومی به‌کار می‌بندد. دانشجویان در حین تحصیل و بهبودبخشیدن به سبک منحصر به فرد و شخصی خودشان، موقعیت‌های بسیاری

جدول ۱. واحدهای درسی رشته تصویرگری آکادمی هنر ساغرانسپسکو در سه مقطع کاردانی، کارشناسی و کارشناسی ارشد

واحدهای درسی	
۱. تصویرگری کتاب (Book Illustration)	۲۴. سرها و دستها (Heads & Hands)
۲. تصویرگری کتاب کودک (Children's Book Illustration)	۲۵. تاریخ طنز (History of Comics)
۳. طراحی فیگوراتیو ملبس (Clothed Figure Drawing)	۲۶. تاریخ تصویرگری (History of Illustration)
۴. رنگ آمیزی کتابهای کمیک (Comic Book Inking)	۲۷. طراحی تصویرگری (Illustration Design)
۵. طنز: ساختن تصاویر خشن ژاپنی (Comics Creating (Manga))	۲۸. تعامل و هنر برداری (Interactive & Vector Art)
۶. طنز: جوهر و مداد (Comics: Pencils & Inks)	۲۹. تصویرگری تعاملی (Interactive Illustration)
۷. طنز: پروژه ارشد (Comics: Senior Project)	۳۰. صفحه بندی با جوهر (Layouts in Ink)
۸. مفهوم و روایت (Concept & Narrative)	۳۱. طراحی و نقاشی مکان (لوکیشن) (Location Drawing & Painting)
۹. مفهوم، تکنیک و تصویرگری (Concept, technique and Illustration)	۳۲. تصویرگری روایی (Narrative Illustration)
۱۰. طراحی شخصیت برای فیلم و بازی (Creature Design for Film & Games)	۳۳. پرسپکتیو برای تصویرگری، فیلم و بازی (Perspective for Illustration, Film & Games)
۱۱. تصویرسازی دکوراتیو (Decorative Illustration)	۳۴. اصول، عمل و رسانه (Principles, Practice, & Media)
۱۲. طراحی دیجیتال (Digital Drawing)	۳۵. تصویرگری علمی (Science Illustration)
۱۳. رسانه دیجیتال (Digital Media)	۳۶. خودبازاری (Self Promotion)
۱۴. نقاشی دیجیتال (Digital Painting)	۳۷. شرایط و محیط (Situation & Environment)
۱۵. طراحی برای فیلم (Drawing for Film)	۳۸. طراحی و نقاشی محیط (Situation Drawing & Painting)
۱۶. طراحی براساس تخیلات (Drawing from Imagination)	۳۹. داستان، فرایند و تکنیکها (Story, Process, & Techniques)
۱۷. تصویرگری نامتعارف (Eccentric Illustration)	۴۰. مفاهیم فیگوراتیو پایدار (Concepts Sustained Figurative)
۱۸. تصویرگری مطبوعات (Editorial Illustration)	۴۱. فیگورهای تخیلی (The Fantastic Figure)
۱۹. تصویرگری خیال پردازانه (Fantasy Illustration)	۴۲. گرافیک داستان (The Graphic Novel)
۲۰. طراحی فیگور (Figure Drawing)	۴۳. توسعه بصری برای تصویرگران (Visual Development for Illustrators)
۲۱. نقاشی فیگور (Figure Painting)	۴۴. آبرنگ برای تصویرگران (Watercolor for Illustrators)
۲۲. نقاشی فیگور با اکریلیک (Figure Painting in Acrylic)	۴۵. تصویرگری حیات وحش (Wildlife Illustration)
۲۳. تصویرگری گرافیکی (Illustration Graphic)	

(URL 1)

دارند و از این طریق، با افراد حرفه‌ای در صنعت ارتباط برقرار کرده و آینده حرفه‌ای خود را شروع می‌کنند.

– نمایش‌های بهاری

نمایش بهاری این دانشگاه با ارائه نمایشی از کارهای اصیل و تازه، جمعیتی از افراد حرفه‌ای صنعت را به سوی خود می‌کشاند. از بهترین کارهای هر یک از دانشجویان تصویرگری در زمینه‌های گرافیک داستانی، توسعه بصری برای انیمیشن و بازی، کتاب کودک و تصویرگری تعاملی است. دانشجویان کارهای خود را در معرض نمایش گذاشته و با نمایندگان کمپانی‌هایی از قبیل مارول اینترتینمنت،^{۱۵} امریکن گریپینگز و ... مصاحبه می‌کنند.

– جوایز و پروژه‌های واقعی

دانشجویان مدرسه تصویرگری، اغلب در مسابقات صنعتی که از سوی انیستیتوهای مانند جامعه تصویرگران که انتشاراتی‌هایی از قبیل مجله CMYK آنها را همراهی می‌کنند، شرکت می‌نمایند و با ارائه کارهای شایسته، برنده می‌شوند.

در طول هر ترم مدرسه تصویرگری در رویدادهایی، هنرمندان محترم و پیشکسوت را به پردیس دانشگاه دعوت می‌کند و دانشجویان از سخنرانی آنها بهره می‌برند.

– موقعیت‌های شغلی

فارغ‌التحصیلان رشته تصویرگری می‌توانند فعالیت حرفه‌ای خود را در زمینه‌های گوناگون شروع کنند؛ از جمله: در زمینه نشر؛ طنز و گرافیک داستانی، صفحه‌بندی/صفحات وب شامل: نمادها، صفحات وب شخصی، طراحی نمایه، اطلاعات گرافیکی گرافیک حرکتی. در زمینه چاپ شامل: کتاب کودک، تبلیغات، علامت‌های تجاری-برچسب‌ها، چاپ پارچه، سرمقاله، کارت‌های تبریک و چاپ در زمینه‌های علمی. هنرهای سرگرمی شامل: داستان، استوری برد، شخصیت‌پردازی و ... (Academy of art, 20/2/1393)

به نظر می‌رسد، مجموع ۴۵ واحد درسی تصویرگری در این دانشگاه، حاکی از انعطاف برنامه برای انتخاب استاد راهنما و دانشجو برای دستیابی به تخصص موردنیاز باشد. علاوه بر تدوین واحدهای درسی مورد اشاره توسط آکادمی هنر دانشگاه سانفرانسیسکو و برگزاری نمایشگاه‌ها و ایجاد پل ارتباطی بین دانشجویان و پیشکسوتان رشته تصویرگری، ناشران و کمپانی‌های تولید انیمیشن و ... با هدف همسان‌سازی محیط آکادمیک با بازار کار برای دانشجویان، تحقیقاتی نیز در زمینه تدریس اثربخش صورت گرفته است.

پنج مؤلفه را به عنوان معیار جهت تدریس اثربخش می‌توان در نظر گرفت: ۱. سازماندهی محتوا، دانش و مواد درسی

۲. مهارت‌های ارتباطی و روابط انسانی واضح با دانشجویان
۳. فراهم‌سازی محیط یادگیری برای دانشجویان ۴. ارائه بازخورد فوری، نظرها، ارزیابی‌ها و امتحانات عادلانه ۵. اثربخشی کلی تدریس اساتید (غلامی، ۱۳۹۲: ۸). به نظر می‌رسد، آکادمی دانشگاه هنر سانفرانسیسکو به خصوص موردسازماندهی محتوا، دانش و مواد درسی را برای تربیت دانشجویانی آزموده در نظر داشته است. این نکته، با بررسی واحدهای درسی دانشگاه ذکر شده مشهود می‌باشد.

مشخصات کلی دوره کارشناسی ارشد رشته تصویرگری در دانشگاه تهران

واحدهای درسی تصویرگری به‌عنوان یک گرایش در مقطع کارشناسی به‌موازات گرایش ارتباط تصویری، زیرمجموعه این رشته است و در صورت نبود این گرایش در دانشکده‌ها، به‌عنوان درس تصویرگری در کارشناسی ارتباط تصویری آموزش داده می‌شود. مقطع کارشناسی ارشد به‌طور کاملاً مجزا دارای برنامه آموزشی است.

طول دوره کارشناسی ارشد رشته تصویرگری در ایران، دو سال است. حداکثر طول تحصیلی مجاز برای طی دوره، سه سال است که هر سال، دو نیم‌سال و هر نیم‌سال، ۱۷ هفته کامل آموزشی است. همچنین، حداکثر تا نیم‌سال با احتساب حداکثر مدت سه سال می‌تواند به‌عنوان پیش‌نیاز دروس کمبود مورد استفاده قرار گیرد.

سایت‌های دانشگاه‌های خارج از کشور با اهداف اقتصادی در جذب دانشجویان بین‌المللی، در معرفی فعالیت‌ها و برتری نسبت به دانشگاه‌های رقیب، تبلیغات روزافزون دارند؛ لیکن دانشگاه‌های کشورمان چندان به مندرجات سایت‌هایشان نمی‌پردازند. از این رو، اطلاعات مندرج در سایت وزارت علوم، منبع اصلی اطلاع از برنامه درسی ایران است.

– تعداد واحدهای درسی کارشناسی ارشد تصویرگری در ایران

۳۸ واحد شامل دروس الزامی (اصلی و تخصصی) ۳۲ واحد و ۶ واحد پایان‌نامه است (جدول ۲).

چنانچه مشاهده می‌شود، توجه به ابعاد نظری و دانش زیربنای خلق آثار هنر تصویرگری در ایران، قابل‌ملاحظه در عناوین و سرفصل‌های درسی است که مبتنی بر آخرین یافته‌های علمی در زمینه یادگیری موفق دنیا است. «در محیط‌های مبتنی بر کتاب، جملات باید در مجاورت یا در درون تصاویر مربوطه جای گیرند و در محیط‌های مبتنی بر رایانه متن باید در کنار تصویر مربوطه بر روی صفحه قرار گیرد.» (مایر، ۱۳۸۴: ۱۰۹)

- سرفصل دروس

تاریخچه تصویرگری، آشنایی دانشجویان با زمینه‌های تصویرگری از گذشته تا حال است. در این درس ابتدا تاریخچه تصویرگری عمومی در ایران و جهان و سپس تاریخچه تصویرگری برای کودکان و نوجوانان مورد بحث واقع می‌شود، از اسلاید و فیلم و نمونه خوب کتاب‌ها نیز استفاده می‌شود. طراحی تخصصی در تصویرگری برای ایجاد و افزایش توانایی دانشجویان در طراحی تخصصی این رشته است.

جدول ۲. واحدهای درسی رشته تصویرگری در ایران در مقطع کارشناسی ارشد

تعداد واحد	واحدهای درسی
۲ واحد	تاریخچه تصویرگری (illustration history)
۲ واحد	طراحی تخصصی در تصویرگری (Specialized drawing in illustration)
۲ واحد	نقد و تحلیل تصویر (Criticism and image analysis)
۲ واحد	روش تحقیق (Research Methods)
۲ واحد	تصویرگری قدیم، تصویرگری جدید (old age and new age illustration)
۲ واحد	دوباره‌سازی کار اساتید (recreating of great artists work)
۴ واحد	کارگاه آموزش فنون تصویرگری (Illustrations Techniques Workshop)
۲ واحد	تصویرگری فرهنگی ۱ (Cultural illustration 1)
۲ واحد	پروژه تصویرگری فرهنگی ۲ (Cultural illustration Project 2)
۲ واحد	تصویرگری تبلیغات، جراید، نشریات (Illustrations of advertising, newspapers, publications)
۲ واحد	تصویرگری آموزشی - علمی ۱ (Scientific- educational illustration 1)
۲ واحد	پروژه تصویرگری آموزشی - علمی ۲ (Scientific- educational Illustration Project 2)
۲ واحد	تصویرگری کتاب‌های کودکان و نوجوانان ۱ (Children's Book Illustrations 1)
۲ واحد	پروژه تصویرگری کتاب‌های کودکان و نوجوانان ۲ (Children's Book Illustrations Project 2)
۶ واحد	پروژه نهایی (Final Project)

(URL 2)

جدول ۳. دروس کمبود برای پذیرش شده‌های کارشناسی ارشد تصویرگری از رشته‌های غیرمرتبط

تعداد واحد	دروس کمبود
۲ واحد	متون داستانی فارسی Persian tales Literature
۲ واحد	صفحه‌آرایی Layout
۲ واحد	طراحی تخصصی Specialized Drawing

(URL 2)

پس از اطمینان از توانایی دانشجویان در امر طراحی، در این درس به ساده کردن طراحی و درنهایت، به تغییر شکل از طریق طراحی پرداخته می شود. در این مرحله طراحی به مرز کاریکاتور و تصویر متحرک نزدیک می شود بنابراین، مفاهیم حرکت در ساده ترین شکل ارائه، مطرح می شود. نقد و تحلیل تصویر، برای آشنایی دانشجویان با ابعاد مختلف مفاهیم تصویری است. ایجاد و انتقال احساس از طریق تصویر با ارائه شیوه های مختلف تصویری و آشنایی با کیفیت ایجاد ارتباط از طریق تصویر با ارائه شیوه های مختلف تصویری و آشنایی با کیفیت ایجاد ارتباط از طریق تصویر، موضوع اصلی این درس است؛ که با انتخاب نمونه های مناسب به نقد و تحلیل آنها پرداخته می شود و در پایان هر جلسه، دانشجویان به بحث و تبادل نظر خواهند پرداخت. این درس به صورت سمینار با شرکت استادان مختلف برگزار شده و درانتها دانشجویان کار پژوهشی کوتاه مدتی را ارائه خواهند داد.

روش تحقیق، جهت ایجاد روحیه تحقیق و پژوهشی در دانشجویان است.

تصویرگری قدیم، تصویرگری جدید، توانایی اجرای تصویرگری جدید با استفاده از روحیه تصویرگری قدیم است، به منظور تداوم هویت قدیم در کار هویت جدید ایجاد می کند. آشنایی با تصویرگری کتاب های قدیمی و چگونگی کاربرد آنها، تجزیه و تحلیل تصاویر از نظر مفهوم، ترکیب، رنگ، طرح و استفاده از نتیجه کار برای تصویرگری کتاب های جدید و احیاناً تلفیق این روش ها با روش های روز با کندوکاو در پیدا کردن روشی جدید، موضوع اصلی این درس است.

دوباره سازی کار استادان، آشنایی اجمالی با کار استادان و شناخت شیوه های کار یکی از آنهاست. آثار تصویرگری استادان بزرگ ایرانی و خارجی از طریق اسلاید و کتاب به دانشجویان نشان داده شده و پیرامون آنها بحث و صحبت می شود. سپس بنابر علاقه هریک از دانشجویان، نمونه هایی انتخاب می شود تا عیناً دوباره سازی گردند. از این رهگذر، شیوه و روش تصویرگری استادان شناخته می شود.

کارگاه آموزش فنون تصویرگری (تکنیک ها)، برای شناخت انواع فنون تصویرگری از طریق اجرای آنهاست. در این کارگاه، فنون مختلف تصویرگری و کاربرد هریک از آنها مورد بررسی و آموزش قرار می گیرد و دانشجویان به صورت عملی هریک از آنها را تجربه کرده و تا مرز توانایی و گاه مهارت ادامه می دهند. این فنون شامل شیوه های چاپ های مختلف دستی، عکاسی، قلم مو، مداد و گرافیک کامپیوتری است. درضمن، دانشجویان با صنعت چاپ (لیتوگرافی، چاپ و صحافی) نیز آشنا می شوند.

حرکت به سوی بهره مندی از آخرین یافته های علم روان شناسی آموزشی در برنامه درسی پیش رو مشاهده می شود که «یادگیری چندرسانه ای در دو وضعیت مبتنی بر کتاب (تلفیق بهینه متون نوشتاری چاپی و مثال های تصویری) و مبتنی بر رایانه (کلمات در قالب گفتار و تصاویر در قالب انیمیشن) برای استفاده بهینه از شیوه های دیداری در یادگیری است.» (مایر، ۱۳۸۴: ۴۵) تصویرگری فرهنگی ۱، با استفاده از تصویرگری توسعه فرهنگی را تمرین می کند. در این درس، تصویرگری در خدمت تبلیغ و فرهنگ قرار می گیرد و به صورت گسترده ای نحوه استفاده از این طریق آموزش داده می شود. ضمناً برای هر مورد نمونه ای معرفی و کار محدودی در زمینه، پوستر یک صفحه از کتاب، برچسب، بخشی از یک بروشور، کاتالوگ، پلاکارد، روی جلد کتاب و مجله و مانند آن کار می شود. در تصویرگری فرهنگی ۲، نسبت بخش عملی به نظری بیشتر است.

تصویرگری تبلیغات، جراید و نشریات و شناخت و توانایی اجرای صحیح تصویرگری تبلیغات و نشریات را هدف قرار می دهد. در این درس، دانشجویان ابتدا با روش های تصویرگری در روزنامه و مجلات مختلف فرهنگی، عملی، ورزشی و عمومی آشنا می شوند. سپس در بخش تصویرگری تبلیغات با انواع تصویرگری، بسته بندی، مواد غذایی، لوازم منزل، مواد مصرفی و مانند آن آشنا می شوند.

تصویرگری آموزشی - علمی ۱، به شناخت و توانایی در اجرای صحیح تصویرگری آموزشی - علمی می پردازد. در این درس، دانشجویان با روش های تصویرگری کتاب های علمی و آموزشی و کاربرد آنها آشنا شده، از هر مورد یک نمونه تمرین کوتاه مدت انجام می دهند و استاد با نمایش اسلاید و معرفی کتاب های مناسب، تدریس می نماید.

در تصویرگری آموزشی - علمی ۲، نسبت بخش عملی به نظری بیشتر است.

تصویرگری کتاب های کودکان و نوجوانان ۱، شناخت و توانایی اجرای صحیح تصویرگری کتاب های کودکان و نوجوانان را به ارمغان می آورد. در این درس، دانشجویان با روش ها و نمونه های مختلف تصویرگری و کتاب سازی کتاب های کودکان و نوجوانان آشنا شده و نمونه هایی را در مدت زمان کوتاه مصور می نمایند. در تصویرگری کتاب های کودکان و نوجوانان ۲، نسبت بخش عملی به نظری بیشتر است.

- پروژه نهایی، سنجش آگاهی و توانایی هنری و عملی دانشجو را مدنظر دارد. در این پروژه، دانشجو با تبادل نظر با گروه آموزشی دانشکده و ارزشیابی کارهای قبلی اش موضوعی را برای پایان نامه انتخاب نموده، پس از تحقیقات اولیه به طور کامل

آن می توان آن را در چهار کیفیت تقسیم بندی کرد. این چهار دسته عبارتند از: الف. شخص خلاق: کلیه عوامل مربوط به شخصیت فرد خلاق و ویژگی های شخصیتی او را دربر می گیرد. ب. فرایند خلاقیت: مراحل مختلف از ادراک تا خلق اثر هنری است.

ج. محصول خلاقیت: کیفیت اثری است که در نتیجه فرایند خلاقیت به دست می آید.

د. محیط: عوامل محیطی است که بر روند خلاقیت تأثیر مثبت دارد.

براساس همین تقسیم بندی، تست ها و روش های ارزیابی خلاقیت تنظیم شده اند اما از آنجا که فرایند خلاقیت، یک فرایند ادراکی پیچیده است، یک ارزیابی جامع و فراگیر از تفکر خلاق، نیازمند اندازه گیری های متعدد از مراحل ادراک، انگیزش، علایق، گرایش های فرد و کلیه عناصر مرتبط با خلاقیت مثل تأثیرات انبوه عوامل محیطی، عملکرد، ارائه محصول خلاق و مانند آنهاست (نقره کار و مظفر، ۱۳۸۸: ۶۹). بنابراین اینک یکی از عوامل تأثیرگذار بر روند خلاقیت، عوامل محیطی است (در اینجا مراکز آموزش دانشگاهی رشته تصویرگری)، می بایست به این فاکتور مهم توجه لازم را داشته باشند. البته از خلاقیت فردی و ویژگی های شخصیتی دانشجویان نمی توان غافل شد؛ که بحث در خصوص این مهم در حوصله این مقال نمی گنجد.

مقایسه و تحلیل دو نمونه مرکز آموزشی؛ دانشگاه های تهران و آکادمی هنر سانسفرانسيسكو

با توجه به رسالتی که هنر تصویرگری و نیز هنرمند تصویرگر برعهده دارند و مجموعه کثیری از ابزارهای سنتی و دیجیتال موجود، طبیعتاً آموزش، نقشی مهمی را ایفا می کند تا دانشجویان طی دوره تحصیل مهارت کافی را در به کار بستن تکنیک ها و ابزارها فراگیرند. همین طور استعداد و ذهن خلاق دانشجویان برای انتقال مفاهیم به گونه ای درست به مخاطب، پرورش یابد و نهایتاً ارائه مهارت های کسب شده طی دوره تحصیل دانشجویان، با موفقیت انجام شود تا در مواجهه با بازار مصرف و در اختیار قرار دادن فرصت های شغلی و حرفه ای به فارغ التحصیلان، امکان تعامل با کارفرما باشد.

بحث درباره شباهت ها و تفاوت های برنامه آموزش دانشگاهی تصویرگری ایران و امریکا

- شباهت ها

طبق نتایج به دست آمده از تحقیق حاضر و آنچه در جدول های ۴ و ۵، غایت آموزش در هر دو، مشابه بوده است.

آن را اجرا و ماکت را تا مرز تکثیر آماده می کند. در عین حال، ۵۰ درصد از این پروژه، به مبانی نظری آثار می پردازد.

نقش و توانایی فارغ التحصیلان و ضرورت و اهمیت تصویرگری

در سایت وزارت علوم آمده است که فارغ التحصیلان می توانند به اعتلای این هنر کمک کنند و همچنین باتوجه به نیاز روزافزون جامعه اسلامی به افراد کارآمد در این رشته، در کارهای حرفه ای، آموزشی و مشاوره در بخش خصوصی و دولتی، فردی یا گروهی فعالیت نمایند.

امروز تصویر مانند کلام، حامل پیام و معانی خاصی است که مخاطب عام و خاص دارد و از آنجا که ارتباط از طریق تصویر در دنیا وسعت فراوان یافته است و این مهم، در ابعاد وسیعی در امر پیام رسانی و ایجاد سلیقه هنری و انتقال مفاهیم بسیار مؤثر واقع می شود، لازمست با ایجاد دوره ای که بتواند افرادی لایق و کارآمد را پرورش دهد، از سطح کیفی خوبی برخوردار باشد. همچنین، در ارسال و انتقال مفاهیم آرمان های انقلابی به جهان و مقابله با نفوذ بی رویه فرهنگ بیگانه فعالیت مستمر نمود. این امر در اعتلا و ایجاد هویت فرهنگی بسیار حائز اهمیت است. نظر به عرصه وسیع فعالیت این رشته که زمینه های، علمی و آموزشی و فرهنگی را دربر می گیرد و همچنین ارتباط و نسبت موجود در این هنر بین دو عنصر کلام و تصویر، این رشته می تواند در ارتباط ادبیات و هنر که سابقه درخشانی در فرهنگ و هنر گذشته ما دارد، نقش تعیین کننده ای داشته باشد (msrt, 25/3/1393).

قبل از مقایسه و تحلیل دو مرکز آموزشی یاد شده و بحث درباره تشابهات و تفاوت های آنها در نظر گرفتن فاکتور خلاقیت در ارتباط با فرایند خلق اثر هنری، ضروری به نظر می رسد. از دنیای امروز به دلیل ویژگی های بسیار متغیر و خلاق که دارد تحت عنوان عصر خلاقیت و نوآوری نام برده می شود. در این دوران فرایندها، پدیده های خلاقیت، نوآوری و کارآفرینی عرصه های بسیار گسترده ای از جامعه انسانی را تحت تأثیرات عمیق خود قرار داده است. از این رو عامل اساسی پایداری، پویایی و موفقیت نهادهای مختلف، حرکت با محوریت خلاقیت و نوآوری است (چراغ چشم، ۱۳۸۶: ۸).

خلاقیت حوزه گسترده ای است که نمی توان مدعی شناخت دقیق و همه جانبه آن شد. از سویی، بسیاری از روان شناسان و نظریه پردازان حوزه خلاقیت بر این عقیده اند که خلاقیت قابل اندازه گیری یا ارزیابی نیست و فقط آثار دانشجویان قابل ارزیابی است که آن نیز حاصل فرایند خلاقیت است. گروهی نیز معتقدند با وجود پیچیدگی خلاقیت، برای ارزیابی

تفاوت‌ها -

در عناوینی مشاهده می‌شود که بیانگر علت طول تحصیل بیشتری در آکادمی هنر سانفرانسیسکو است. آنچه به‌عنوان تفاوت از آن یاد می‌شود، وجود مجموعه واحدهای درسی تخصصی در مدرسه تصویرگری سانفرانسیسکو می‌باشد. به نظر می‌رسد که این مدرسه با تدوین واحدهای درسی بیشتر و تخصصی‌تر (که البته طول دوره تحصیل را زیاد کرده و شاید موجب اتلاف وقت دانشجویان شود)، می‌تواند موجب حرفه‌ای‌تر شدن هنرمندان شود. واحدهایی مانند: طراحی فیگور مجلس، نقاشی دیجیتال، طراحی سر، طراحی شخصیت برای کتاب کودک، تصویرگری فانتزی، فیگورهای تخیلی و گرافیک داستانی. دیگر آن که این مدرسه واحدهای بیشتری را به طراحی دیجیتال و استفاده از این تکنولوژی اختصاص داده است.

از اهم ضروریات، ارتباط دانشکده‌های هنر با صاحبان صنعت و کمپانی‌ها در سطح وسیع‌تری است که این امر می‌تواند تاحدی تأمین‌کننده آینده شغلی دانشجویان باشد. در دانشگاه‌های کشور ما نیاز به فعال‌تر شدن دارد. همین‌طور بهره‌برداری از یافته‌های علمی حوزه‌های روان‌شناسی آموزشی که نقش تصویر همزمان با متن را در جهت یادگیری خلاق زمینه‌های تخصصی گوناگون اثبات کرده است. انسان‌ها مطالب شنیداری و دیداری را جداگانه مورد پردازش قرار می‌دهند. این مفروضه، روندی طولانی را در روان‌شناسی شناختی طی کرده و در حال حاضر نیز با نظریه رمزگذاری دوگانه پایویو (کلارک و پایویو، ۱۹۹۱، پایویو ۱۹۸۶) و الگوی حافظه فعال بدلی هم‌خوانی دارد (مایر، ۱۳۸۴: ۵۳ و ۵۴). در صورت برخورداری از منابع شناختی لازم، این امکان برای فراگیران وجود دارد تا اطلاعاتی را که در وهله اول در معرض یکی از کانال‌ها قرار می‌گیرد، در معرض کانال دیگر نیز قرار دهند (همان: ۵۵). «سیستم پردازش اطلاعات انسان از کانال دوگانه برای پردازش‌های دیداری/تصویری و شنیداری/کلامی برخوردار است. هر یک از این کانال‌ها ظرفیت محدودی دارد. همچنین یادگیری فعال، مستلزم به‌کارگیری مجموعه‌ای هماهنگ از فرایندهای شناختی در طول یادگیری است. انتخاب کلمات متناسب از متون یا گفتار ارائه‌شده، انتخاب تصاویر مرتبط از مثال‌های تصویری ارائه‌شده، سازماندهی کلمات و تصاویر انتخابی به‌شکلی منسجم و تلفیق بازنمایی‌های دیداری و کلامی با دانش پیشین افراد، جزء پنج مرحله موجود در یادگیری چندرسانه‌ای می‌باشد.» (همان: ۴۷) بنابراین هر دو فضای آموزشی دانشگاهی مورد بررسی، نیاز به اعتنای بیشتری در زمینه تخصصی کردن ابعاد اجتماعی و علمی خود دارند.

با مطالعه واحدهای درسی می‌توان به این نتیجه رسید که هر دو سعی در پرورش هنرمندان موفق و خلاق را دارند و واحدهای تدوین‌شده در جهت رسیدن به این هدف است. از جمله عناوین مشترک:

- واحد "تصویرگری کتاب کودکان و نوجوانان" در هر دو نظام آموزشی وجود دارد؛ از آنجایی که تصویرگری وابسته به متن و روایت است، یکی از کاربردهای آن تصویرگری کتاب است. این واحدهای پیش‌بینی شده سعی بر آشنایی هنرمندان با دنیای کودکان و نوجوانان دارند تا بتوانند در اثر دیدن تصویر توسط کودکان و نوجوانان بر آنها تأثیر گذاشته و در ذهن آنها ماندگار گردند.

- عنوان مشترک بعدی "تصویرگری علمی و آموزشی" است؛ تصویرگری علمی از دیرباز در کنار مطالب علمی تألیف‌شده دانشمندان، در جهت تشریح و فهم مطلب کاربرد داشته است و در این ایام هم همچنان کاربرد خود را حفظ کرده است. این عنوان درسی، روش‌های بیان این‌گونه تصاویر را آموزش می‌دهد. - دیگر عناوین مشترک، واحدهای طراحی است که در تصویرگری از جایگاهی خاص برخوردار است، زیرا پایه و اساس این هنر می‌باشد و هنرمند با فراست و ظریف‌بینی خود می‌تواند طراحی پایه را در جهت هدف خود تغییر داده و شکلی کاریکاتوری یا کودکانه و تخیلی به آن دهد.

- واحدهای تئوری تاریخی نیز از دروس پایه و ضروری است که با عناوین تاریخ هنر و تاریخ تصویرگری مشترک است؛ هنرمند با بررسی و پژوهش و مطالعه تاریخی، درک بهتری از مفاهیم پیدا کرده و می‌تواند با تصور و تخیل خود در هنگام خلق اثر، از آگاهی تاریخی که به‌دست آورده استفاده کند و انتقال صحیحی از مفاهیم داشته باشد.

- تصویرگری سرمقاله، روزنامه، نشریات و تبلیغات؛ در این روزگار پر مشغله بسیاری از مخاطبان برای دریافت مطلب ترجیح می‌دهند که در کوتاه‌ترین زمان از بیشترین مطالب آگاهی پیدا کنند. تصویر در اینجا رابط بسیار خوبی میان متن و مخاطب می‌باشد و تصویرگر می‌بایست از تصویری صحیح و تأثیرگذار استفاده کند.

در حیطه به‌کارگیری فارغ‌التحصیلان در بازار کار معمولاً دانشگاه‌ها فرصت‌هایی را در طول دوره تحصیل برای ارائه آثار دانشجویان مهیا می‌کنند؛ از قبیل انتشارات آثار و مقالات دانشجویان در نشریات دانشگاه، برگزاری نمایشگاه، در جریان قراردادن دانشجویان از فراخوان‌ها و برگزاری نشست‌های علمی و پژوهشی که تمام این اقدامات در معرفی دانشجویان و ایجاد پل ارتباطی میان آنها و مشاغل بی‌تأثیر نخواهد بود.

شباهت‌ها و تفاوت‌های دو نظام و برنامه درسی آموزش دانشگاهی تصویرگری ایران و آمریکا

جدول ۴. تفاوت‌های دو نظام آموزشی منتخب هنر تصویرگری در مقطع کارشناسی ارشد

آمریکا (آکادمی هنر انفرانسیسکو)	ایران (دانشگاه تهران)		واحدهای ارائه شده
۳ سال	۲ سال	طول دوره	
۶۳	۳۸	تعداد واحد	
ü	-	نقاشی دیجیتال	
ü	-	نقاشی سیاه قلم	
ü	-	پرسپکتیو	
-	ü	دوباره‌سازی کار اساتید	
-	ü	روش تحقیق	
-	ü	طراحی تخصصی تصویرگری	
ü	-	طراحی از طبیعت بی جان	
ü	-	گرافیک داستانی	
ü	-	طراحی فیگور مجلس	
-	ü	نقد و تحلیل تصویر	
ü	-	طراحی کاراکتر و طراحی برای انیماتورها	
ü	-	تمرینات حرفه‌ای برای تصویرگران	
ü	-	طبقه‌بندی مفاهیم بین فرهنگی	
ü	-	طراحی سر	
ü	-	مطالعات هدایتی	
-	ü	پایان نامه	

(نگارندگان)

جدول ۵. شباهت‌های دو نظام آموزشی منتخب هنر تصویرگری در مقطع کارشناسی ارشد

آمریکا (آکادمی هنر انفرانسیسکو)	ایران (دانشگاه تهران)		واحدهای ارائه شده
ü	ü	تاریخ هنر/ تصویرگری	
ü	ü	تصویرگری سرمقاله، جراید، نشریات	
ü	ü	طراحی کتاب کودک	
ü	ü	آموزش تکنیک‌های تصویرگری	
ü	ü	تصویرگری علمی آموزشی	
ü	ü	تصویرگری، تکنیک، مفهوم، فنون تصویرگری	
ü	ü	تصویرگری فرهنگی	
ü	ü	واحدهای اختیاری	

منبع: (نگارندگان)

نتیجه گیری

طی سال‌های گذشته، مقالات و کتاب‌هایی به چاپ رسیده که تمرکز خود را بر روی مسئله آموزش هنر و چگونگی کم و کیف آن گذاشته‌اند؛ و یا مقالاتی با موضوع بررسی تاریخچه آموزش هنر در ایران و جهان تدوین شده‌اند که مطالعه و تدقیق در آنها خالی از لطف نخواهد بود. اما در خصوص مطالعات تطبیقی بر روی رشته‌های خاصی چون تصویرگری و جستجوی راهکارهایی به منظور بهبود و همگام کردن این رشته با پیشرفت‌های فناوری مطابق نیاز مخاطبان امروز پژوهشی صورت نگرفته است. حاصل سخن اینکه هدف از این بررسی و تحقیق، یافتن اطلاعاتی جهت بهبود هنر تصویرگری و بهتر شدن شرایط حرفه‌ای تصویرگران می‌باشد. با توجه به نقاط قوتی که در حرفه تصویرگری در ایران وجود دارد و آثاری که تصویرگران خلق می‌کنند، بسیاری از آنها شایستگی راهیابی به مسابقات تصویرگری جهانی را یافته و موفق به کسب جوایزی گردیده‌اند. بسیاری از کتاب‌های منتشر شده وجود دارد که دارای تصاویری زیبا و جذاب هستند و قابلیت ماندگاری در ذهن را دارند؛ اما نمی‌توان به این توانایی‌ها بسنده کرد و همچنان باید درصد رفع مشکلات احتمالی بود؛ تا عرصه را برای هنرنمایی و خلق آثار هنرمندان گسترش داد.

مطالعات انجام شده در این تحقیق، درباره آموزش هنر تصویرگری در دانشگاه‌های ایران و دانشگاه هنر سانفرانسیسکو حاکی از این است:

۱. افزایش واحدهای طراحی تخصصی تصویرگری (طراحی فیگور ملبس، طراحی سر (سردیس))، طراحی از طبیعت بی جان، طراحی کاراکتر) و همچنین تصویرگری دیجیتال، کارآیی حرفه‌ای تصویرگران کشورمان را بعد از فارغ‌التحصیلی بالا خواهد برد چراکه امروز، روزگار کامپیوتر و بازی‌ها و فیلم‌هایی است که با این ابزار ساخته می‌شوند و حتی بسیاری از فعالیت‌های تجاری، معرفی کالاها و تبلیغات صفحات وب را برعهده دارند.
۲. این نتیجه، مستلزم به‌روزر بودن امکانات و تجهیزات دانشگاه‌ها و به‌کارگیری آخرین نرم‌افزارهاست تا با دانش بنیادی و نظری بخش‌های مختلف هنر، سهولت و سرعت اجرای بهینه آثار نیز تأمین شود.
۳. با الحاق واحدهای درسی مانند تصویرگری دیجیتال، به منظور کسب مهارت دانشجویان در به‌کار بستن و استفاده از آخرین تکنولوژی‌های روز دنیا و دستیابی به تکنیک‌های جدید اجرایی و ایجاد تصاویری خلاقانه تا حد زیادی نقیصه حاصل از عدم به‌روزرسانی برنامه آموزشی رشته تصویرگری جبران خواهد شد.
۴. در نظام آموزشی هر دو دانشگاه بایستی نظریه‌های یادگیری که در پی آزمون‌های متعددی به‌دست آمده است، به کار گرفته شود تا در زمینه چگونگی تلفیق تصویر با متن یا گفتار و انیمیشن با متن، علمی و مؤثر عمل شود.
۵. در پی تعامل دوسویه میان دانشگاه، صنایع و ناشرین، دانشجویان می‌توانند در زمان تحصیل با بازار کار آشنا شده و آینده شغلی آنها از تضمین بیشتری برخوردار شود. پس چه بهتر که هنرمندان، توانایی اجرای آثار خود را با فناوری جدید داشته باشند و آثاری زیبا در جهت جذب مخاطب بیافرینند.
۶. در ادامه دستیابی به نتایج مذکور، آنچه ضروری می‌نماید و پیشنهاد می‌شود که در پژوهش‌های بعدی مورد بررسی قرار گیرد، بررسی امکان توسعه سایت‌های داخلی جهت معرفی رشته‌ها و درج توانایی دانش‌آموختگان جهت جذب دانشجویان غیرایرانی، همچنین به‌روزر شدن شیوه‌ها و مهارت‌های آموزشی است که می‌تواند در کسب مهارت، رشد خلاقیت و کارآیی مبتنی بر دانش تفسیر دانشجویان رشته تصویرگری مؤثر واقع شود.

پی‌نوشت

1. Academi Of Art Universiti
2. School of Illustration
۳. سایت آکادمی هنر سانفرانسیسکو در صفحه دانشکده تصویرگری، مدارک و برنامه آموزشی خود را بدین شرح زیر می‌آورد:
 کاردانی AA، کارشناسی BFA، کارشناسی ارشد MFA؛ مدرک MFA مطالعات پیشرفته‌ای را برای دانشجویانی که مشتاق گذران دوره تصویرگری هستند فراهم می‌کند. واحدهای اختصاصی مدرک MFA شامل ۲۷ واحد دروس اصلی، ۱۸ واحد

مطالعات هدایتی، ۱۲ واحد کارشناسی ارشد هنرهای آزاد، عواحد اختیاری - مجموع ۳ واحد؛ در مجموع طی سه سال (۶ ترم) عناوین درسی به شکل سال اول ۲۱ واحد، ترم اول ۱۲ واحد، ترم دوم ۹ واحد گنجانده می‌شود. دروس ترم اول: نقاشی سیاه قلم، Chiaroscuro، طراحی فیگور ملبوس، Clothed Figure Drawing، نقاشی از طبیعت بیجان Still Life Painting، تاریخ هنر و طبقه‌بندی زیبایی‌شناسی Art Historical Awareness & Aesthetic Sensitivity category. دروس ترم دوم: گرافیک داستانی ۱ یا تصویرگری، تکنیک، مفهوم The Graphic Novel 1, OR Concept, Technique and Illustration، طراحی کراکتر و طراحی برای انیماتورها یا مفاهیم پایدار فیگوراتیو Character Design & Drawing for Animators, oR Sustained Figurative Concepts، طراحی کاراکتر برای کتاب کودک Character Design for Children's Book، طراحی سر Head Drawing (سال دوم ۲۴ واحد شامل ترم سوم ۱۲ واحد، ترم چهارم ۱۲ واحد). دروس ترم سوم: پرسپکتیو برای تصویرگران Perspective for Illustrators، نقاشی دیجیتال Digital Painting، طبقه بندی مفاهیم بین فرهنگی. Cross Cultural Understanding category. دروس ترم چهارم: واحد پیشنهادی Elective By Advisement Course، مطالعات هدایتی Directed Study، مطالعات هدایتی Directed Study، گرافیک داستانی ۲ یا تصویرگری سر مقاله The Graphic Novel 2: Children's Book Illustration, OR Editorial Illustration، نقاشی دیجیتال Digital Painting، طبقه بندی مفاهیم بین فرهنگی. Cross Cultural Understanding category. دروس ترم پنجم: واحد اختیاری Graduate Liberal Arts Elective (سال سوم ۱۸ واحد شامل ترم پنجم ۹ واحد، ترم ششم ۹ واحد). دروس ترم پنجم: واحد اختیاری Directed Study، مطالعات هدایتی Directed Study، مطالعات هدایتی Directed Study، مطالعات حرفه‌ای برای تصویرگران Professional Practices for Illustrators، مطالعات هدایتی Directed Study، تمرینات منظور واحدهای کارگاهی است.

5. bit map
6. ational Geographic
7. Wall Street Journal
8. American Greetings
9. Pixar
10. IDW
11. Dreamworks
12. Marvel Comics
13. DC Comics
14. Dark Horse
15. Marvel Entertainment

منابع و مآخذ

- آیت‌اللهی، حبیب‌الله (۱۳۸۴). شیوه‌های مختلف نقد هنر. تهران: سوره مهر.
- شباهنگی، جلال و محسن حسن پور (۱۳۸۴). مبانی تصویرگری. تهران: شرکت چاپ و نشر کتاب‌های درسی ایران.
- دروکر، الینا (۱۳۸۸). از هنر آوانگارد تا تصویرگری دیجیتالی (کولاژ در کتاب‌های مصور نوردیک)، کتاب ماه کودکان و نوجوانان. ترجمه فرشته فرمانی، (۱۴۸). ۱۰۴-۱۰۰.
- رهبرنیا، زهرا (۱۳۷۶). مقایسه جایگاه تصویرگری ایران در قدیم و در حال حاضر، جلوه هنر. (۸ و ۹). ۳۸-۲۵.
- _____ (۱۳۸۵). هنر تصویرگری ایران معاصر در تعامل با مخاطبین. رساله دکتری، تهران: دانشگاه الزهرا (س).
- چراغ چشم، عباس (۱۳۸۶). بررسی تأثیر شیوه‌های تدریس مبتنی بر تکنیک‌های خلاقیت در آموزش و یادگیری دانش آموزان، دوفصلنامه تربیت اسلامی. (۵). ۳۶-۷.
- نقره کار، عبدالمجید؛ مظفر، فرهنگ و دیگران (۱۳۸۸). پیمایش در تبیین اصول طراحی فضاهای آموزشی کودکان، دوفصلنامه آرمانشهر. (۲). ۷۴-۶۷.
- غلامی، خلیل و اسدی، محمد (۱۳۹۲). تجربه حرف‌های اساتید در ارتباط با پدیده تدریس اثربخش در آموزش عالی، دوفصلنامه نظریه و عمل در برنامه درسی. (۲). ۵-۲۶.
- ریچارد ای، مایر (۱۳۸۴). یادگیری چند رسانه‌ای. ترجمه مهسا موسوی، تهران: مؤسسه عالی آموزش و پژوهش مدیریت و برنامه‌ریزی.
- URL 1: <http://www.academyart.edu/illustration-school/index.html>. (access date: 2014/10/05).
- URL 2: <http://www.msrt.ir/fa/prog/ApprovedCourses/511--m-2.pdf> (access date: 2014/06/15)

Received: 2015/11/4

Accepted: 2016/4/27

Achievement to Solutions to Improve the Educational Conditions of Master of Arts in Illustrations (Through Comparison between the Educational Program at Tehran University and the Academy of Art in San Francisco

Zahra Rahbarnia *Mahkameh Janani**

5

Abstract

The importance of Education and the role of pictures in its success is obvious in many scientific ,cultural and advertising subjects which are being instructed through pictures and therefore can be memorable better .But the point is how to learn to create impressive pictures for the audience with an exclusive taste .Moreover ,technology development and innovation of new tools require novel educational methods which are currently applied in higher education institutes all over the world .Studying these methods in order to be adapted to the Iranian art and culture could be led to some optimized consequences.

The leading research issue is the comparison between the University of San Francisco and Tehran University, since it seems that planning and offering the courses have been revised in the University of San Francisco and it is based on the technological development, but the educational planning and offering the courses in Tehran University, ratified in December, ۱۹۹۰, is still running. The aim of comparing these two educational systems is to result in a useful process of updating and modifying the educational planning of illustrations through the process of reforming and integrating the courses relevant with global developments.

The outcome of this research in spite of demonstrating the educational merits of both, indicates the necessity of interaction between Iranian art universities and the publishers, advertising companies, TV and computer game producers and animators as well as holding galleries of students' works for more communication with the society .In the end it is recommended to increase the courses of specialized design and digital illustrations in order to preserve the merits and quality of the current system and improving the procedure of learning and training.

Keywords: Illustration art, educational program, Master of Arts, Iran, U.S

*Associate Professor ,Alzahra University.

**M.A in Art Studies ,Faculty Of Art ,Alzahra University.